

Zespół Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. IBL PAN

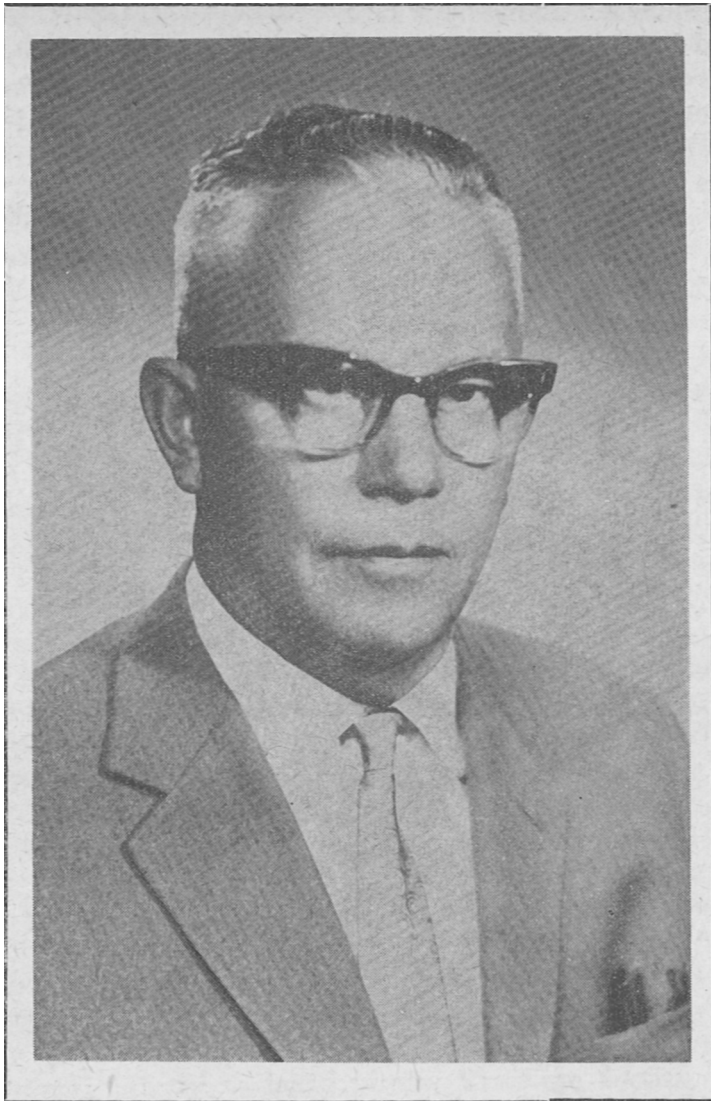
Józef Skrzypek (17 IX 1905-29 VI
1974)

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 13/4, 552-556

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF SKRZYPEK
(17 IX 1905—29 VI 1974)

29 czerwca 1974 r. zmarł profesor zwyczajny dr Józef Skrzypek, redaktor i założyciel „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” oraz kierownik Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. PAN, która od 1 kwietnia 1969 r. została włączona do Instytutu Badań Literackich.

Prof. Józef Skrzypek urodził się 17 września 1905 r. w Krystynopolu, w rodzinie kolejarza. W 1924 r. ukończył gimnazjum klasyczne w Tarnopolu i rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Ukończył je w 1928 r. i bezpośrednio po studiach mianowany został asystentem przy Katedrze Historii Polski kierowanej przez prof. Stanisława Zakrzewskiego. Zakrzewski był pierwszym przewodnikiem i opiekunem naukowym Profesora. Był także promotorem Jego rozprawy doktorskiej *Zygmunt Luksemburczyk i jego polityka wobec Mołdawii, Wołoszczyzny i Turków na tle stosunków polsko-litewskich z uwzględnieniem spraw tatarskich, Rusi Czerwonej i Podola w latach 1386—1399*, na podstawie której doktoryzował się we Lwowie w 1932 r. W 1936 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie objął funkcję kierownika działu w Instytucie Historii Najnowszej oraz sekretariat redakcji czasopisma poświęconego badaniu najnowszej historii Polski pt. „Niepodległość”.

Okres okupacji nie sprzyjał działalności naukowej i Profesor, jak wielu innych, pracował w charakterze pracownika administracyjnego w prywatnym przedsiębiorstwie. Po wyzwoleniu natomiast, równoległe z pracą naukową rozpoczął działalność publiczną, zrazu jako wicedyrektor Komitetu Przesiedleńczego m. Warszawy, a następnie w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Wstąpił do Polskiej Partii Socjalistycznej, wykładał w centralnej szkole PPS w Otwocku. W 1946 r. rozpoczął działalność dydaktyczną jako wykładowca dziejów Polski XIX i XX wieku i sekretarz w Akademii Nauk Politycznych (do 1949 r.). Poczynając od 1948 r. pracował kolejno jako wicedyrektor Biblioteki Narodowej, a następnie naczelnny dyrektor bibliotek w Ministerstwie Oświaty (do 1950 r.):

W 1949 r. habilitował się na Uniwersytecie M. Kopernika w Toruniu, a decyzją Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej z 12 II 1955 r. przyznano mu tytuł docenta. Od 1950 r. wykładał historię powszechną średniowieczną w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Warszawie (był kierownikiem Zakładu Historii, przygotował i wydał dwutomowy skrypt — jedną z pierwszych nowoczesnych syntez średniowiecza powszechnego), by w 1954 r. przejść na stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w Instytucie Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk. Od 1 maja 1959 r. przeniósł się do utworzonej przez prof. dr Henryka Jabłońskiego Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w. PAN. 1 stycznia 1960 r. objął funkcję kierownika tej Pracowni i pełnił ją bez przerwy do końca życia. Równocześnie był wykładowcą Wojskowej Akademii Politycznej im. F. Dzierżyńskiego (1958—1966). Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego Rada Państwa PRL nadała Profesorowi 29 października 1959 r., a w dniu 3 października 1967 r. uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. W uznaniu zasług w 1965 r. odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W krótkim wspomnieniu trudno wymienić wszystkie pełnione przez Profesora funkcje i wykonywane prace o charakterze organizacyjno-naukowym. Podkreślić zwłaszcza wypada udział Profesora w działalności rad naukowych Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN, Instytutu Badań Literackich, Ośrodka Badań Prasoznawczych RSW „Prasa” w Krakowie, komitecie redakcyjnym „Zeszytów Prasoznawczych”, w komisjach kwalifikacyjnych, radach bibliotecznych i wielu innych.

Dorobek naukowy Profesora jest wielostronny i różnorodny, przy czym koncentruje się on zarówno na problemach historii średniowiecznej, jak najnowszej, jak wreszcie wokół historii prasy i bibliografii. Jeśli chodzi o dzieje epoki feudalnej, zainteresowania Profesora skupiały się na przełomie XIV i XV stulecia, ale szczególną uwagę poświęcił końcowi wieku X, badając kierunki zasiedlenia plemiennego na pograniczach południowo-wschodnich. W zakresie historii średniowiecznej sięgał Profesor do zagadnień nie opracowanych lub spornych, zajmował się przede wszystkim kwestiami politycznymi i wojskowymi. Z prac poświęconych temu okresowi warto wymienić *Studia nad pierwotnym pograniczem polsko-ruskim w rejonie Wołynia* (1962), *Południowo-wschodnią politykę Polski od koronacji Jagiełły do śmierci Jadwigi i bitwy nad Workszą* (1936), w której to pracy przeprowadził wywód o najwcześniejszym traktacie polsko-tureckim. Praca pt. *Studia nad pierwotnym pograniczem polsko-ruskim...* była zamknięciem Jego badań nad epoką feudalną. Sformułował w niej Autor nowy, oryginalny pogląd oparty na nowej interpretacji źródeł.

Gdy mowa o historii najnowszej, zainteresowania badawcze Prof. Skrzyпка koncentrowały się na okresie lat 1914—1919. Objęły one zwłaszcza kilka problemów związanych z odbudową państwa po pierwszej wojnie światowej, w szczególności poświęcone zostały problematyce ukraińskiej oraz zagadnieniom wewnątrzno-politycznym i społecznym. Spośród ważniejszych publikacji z tego zakresu wymienić warto *Ukraińcy w Austrii podczas Wielkiej Wojny i geneza zamachu na Lwów* (1939), *Źródła do zamachu stanu w 1919 r.* (1959), *Udział wojska podczas zamachu stanu* (1962) oraz *Zamach stanu Januszajtisa i Sapiehy w 1919 r.* (1948).

Trzecim torem prac badawczych Profesora były studia nad historią prasy polskiej. Obok prac organizacyjno-naukowych w tej dziedzinie a także prac edytorskich (redakcja „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”, stworzenie serii *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Polskiego*, organizacja sympozjum na temat „Historia prasy a kształtowanie się kultury narodowej”, i inne), podjął kilka tematów badawczych, których opracowanie ogłosił drukiem. Pisał m. in. o etapach rozwojowych prasy w Polsce Ludowej na łamach „Zeszytów Prasoznawczych”, zajął się dziejami prasy polonijnej za oceanem (*Początki czasopiśmiennictwa polskiego w Stanach Zjednoczonych AP*, 1960; *Czasopiśmiennictwo polskie w Stanach Zjednoczonych AP pod koniec XIX wieku*, 1963; „Przegląd Emigracyjny”, 1966; *Echa spraw polskich w prasie włoskiej w okresie wybuchu I wojny światowej*, 1969; *Ze źródeł do dziejów prasy polonijnej*, 1969). Ostatnią pracą, jaką opublikował z tej dziedziny, był dwuczęściowy artykuł na łamach „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”, zatytułowany *Prasa warszawska i krakowska (galicyjska) na przełomie lat sześćdziesiątych XIX w. w ocenie ówczesnych pisarzy i publicystów*, 1973—1974.

Warto wreszcie na koniec wspomnieć o wielkich zasługach Profesora położonych w ostatnich latach w pracy nad przygotowaniem pierwszego w dziejach historiografii polskiej podręcznika historii prasy polskiej. Zostawił ów podręcznik Profesor w końcowym stadium prac redakcyjnych. Pierwszy tom tego dzieła zostanie w bieżącym roku przekazany do druku, dwa następne są już także niemal gotowe. Nie zdołał niestety napisać do tego podręcznika zapowiadanego rozdziału obejmującego dzieje prasy polonijnej w latach 1879—1918.

Historycy dziejów nowożytnych i najnowszych zawdzięczać mu będą nieocenioną pomoc warsztatową; w druku znajduje się właśnie obszerna i pełna bibliografia pamiętników polskich i Polski dotyczących, kontynuacja znanej pracy Edwarda Maliszewskiego, obejmująca materiał bibliograficzny do ostatnich niemal lat.

Pozwolą Czytelnicy, że autorzy niniejszych słów, po przekazaniu za-

sadniczego zrębu informacji o życiu, pracy i twórczości Profesora, dodadzą kilka uwag natury bardziej osobistej. Ci, którzy kilkanaście lat pracowali pod Jego kierunkiem, zawdzięczają Mu bardzo wiele. Był przede wszystkim dobrym człowiekiem, interesującym się stale rozwojem swoich podwładnych i uczniów. Był nieocenionym doradcą w pracach badawczych i w życiu osobistym. Z pełnym zaufaniem zwracali się doń wszyscy; Jego słuchacze z uczelni, w których wykładał, niekiedy przemierzali cały kraj, by odbyć jedną rozmowę, by pytać, radzić się, podzielić się uwagami o swojej pracy. Był człowiekiem wymagającym, ale równocześnie żądał rzeczy możliwych do zrobienia i sam stwarzał warunki realizacji stawianych zadań.

Żegnając Profesora zespół redakcyjny „Rocznika” i zespół Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego starać się będzie przede wszystkim zrealizować i rozwinąć planowane przez Niego prace. Sądzimy, że będzie to najwłaściwsze uczczenie Jego pamięci.

*Zespół Pracowni Historii
Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX w.
IBL PAN*